

Vývoj politických událostí v Trnové a v hornobřízských závodech

po skončení války 1945 do konce roku 1948

25. únor 1948 byl prvním „osmičkovým“ datem, které si v tomto jubilejním roce oslav 100. výročí naší státnosti připomínáme.

Co víme o průběhu vpravdě revolučních událostí před 70 lety v Trnové a v blízkých provozech hornobřízské flísky, šamotky a kaolinky, které zaměstnávaly většinu místních dělníků a co jim předcházelo?

Jak se dotkly životních osudů jedné z pěti trnovských generací, která pracovala, žila a utvářela dění v naší obci a „na fabrice“ od května 1945 do konce roku 1948?

O tom vypovídají, byť střípkovitě, autentické dobové záznamy v kronikách. Některé z nich vám teď chronologicky nabízím. Pojdme si společně složit mozaiku toho, co se zde odehrávalo před 70 lety. Přemýšlejme, hodnotme a vytvořme si svůj vlastní názor na to, jaké dopady měly tyto události do života této i naší současné generace:

Přechod z válečného na mírový chod obce a průmyslových závodů probíhal v prvních poválečných dnech vcelku organizovaně a spořádaně v duchu Košického vládního programu.

5. května 1945 oznámila siréna dělnictvu převzetí moci „na dolejší a horejší fabrice“ 3 člennou revoluční závodní radou. V továrně byla vyhlášena týdenní dovolená, po které se však do flísky, šamotky a kaolinky vrátila necelá čtvrtina zaměstnanců. Nespokojenost s předválečnými a válečnými platovými poměry, lákadlo blízkého pohraničí a snadných výdělků jinde způsobily úprk pracovníků ze závodu.

13. května 1945 byla revoluční závodní rada vyměněna 13 člennou prozatímní závodní radou, do které byl zvolen také bývalý trnovský občan Rudolf Rauch. Její první nemalou starostí bylo přesvědčit k návratu rozuteklé dělnictvo.

22. května 1945 byla nad hornobřízskými provozy jmenována v Praze národní správa. Na jednání byli delegováni 4 zástupci závodu. Jedním z nich byl i náš občan Jan Šuchman, čp. 117.

27. května 1945 byla v Trnové obnovena základní organizace Sociálně demokratické strany, do které se přihlásilo 38 občanů.

30. května 1945 byla v hostinci „U Hokrů“ konána ustavující schůze ZO Komunistické strany Československa v obci.

Předsedou byl zvolen Jan Brandtl, čp. 84.

8. června 1945 proběhla v zahradě před závodní kantýnou ustavující schůze ZO KSČ na továrně.

Do čela revolučních přeměn v provozech závodu se v červnu postavilo jednotné Revoluční odborové hnutí napomáhající řešit společenské, materiální a kulturní postavení pracujících. V jeho výboru pracovala Marie Šlaufová z Trnové. Odborovou organizaci na kaolince zakládal a vedl Jan Šuchman.

21. června 1945 dochází k vyvlastnění majetku rodiny Goldeggů na základě dekretu prezidenta Beneše O konfiskaci majetku Němců, Maďarů a zrádců.

28. června 1945 byli do hostince „U Kozů“ svoláni zájemci, povětšinou bezzemci, o půdu a některé nemovitosti velkostatku ve Vískách. Ti si ze svých řad zvolili 10 člennou rolnickou komisi v čele s Františkem Šuchmanem. Na místě byl uzavřen seznam zájemců a žádaná výměra půdy.

Zájem o množství půdy však přesahoval rozlohu pozemků určených k parcelaci. Dekret stanovil přiděl nejvýše 10-13 ha půdy podle její bonity a podle příslušníků rodiny schopných ji obdělávat.

Požadavky žadatelů se komisi podařilo sladit s možnostmi jejich uspokojení a půda byla slavnostně předána novým majitelům.

Pozemky velkostatku tvořily přibližně třetinu celkové rozlohy trnovského katastru. Mezi nové vlastníky bylo rozděleno zhruba 83 ha orné půdy, 18 ha pastvin, 14 ha luk, 3 ha zahrady, zastavěné plochy a neplodné půdy. 174 ha lesů se stalo státním majetkem.

5. července 1945 se za velkého vlasteneckého nadšení všech přítomných občanů konala na vrchu „U Petra“ vzpomínková oslava 530 let od upálení Mistra J. Husa.

Po úvodní státní hymně a projevu hudba zahrála píseň „Hranice vzplála“.

19. července 1945 se konala v H. Bříze první schůze 3 členné národní správy. Ta si na ní zvolila svůj poradní orgán - 6 člennou podnikovou radu. Společně pak řídily chod závodu až do prosince 1949.

10. září 1945 požádal o zproštění funkce předsedy Místního národního výboru v Trnové Hubert Boudný, který ji vykonával od revolučních květnových dnů. Jako důvod uvedl své odstěhování z obce v rámci výzvy k osídlování pohraničí.

Na uvolněné místo předsedy MNV byl zvolen národní socialista Vojtěch Brandtlík, čp. 161.

28. říjen 1945 byl vyhlášen Dnem znárodnění. Toho dne pochodovalo mnoho trnovských občanů pracujících v znárodněných hornobřízských závodech s hudbou na mohutnou manifestaci do Plzně.

1. ledna 1946 se uzavřela etapa akciové společnosti s přechodným obdobím národní správy. Hornobřízské provozy byly na základě dekretů prezidenta Beneše začleněny do národního podniku Západočeské kaolinové, šamotové a magnositové závody. Ředitelem byl ustanoven Dr. Ing. Václav Korber.

8. ledna 1946 přešly v souladu s Dekrety o znárodnění veškeré lesy, včetně hájovny „U Koutenských“ z r. 1893, Ferdinanda a Jiřího Goldeggových do majetku státu.

16. ledna 1946 ukončil 4 měsíční výkon funkce V. Brandtlík, předseda MNV. Důvodem ukončení bylo jeho nastoupení do práce v aparátu národně socialistické strany.

Novým předsedou byl zvolen František Široký, čp. 188.

4. května 1946 byly zahájeny oslavy prvního výročí osvobození v obci.

Výročí povstání českého lidu proti německým okupantům bylo vzpomenuáno podvečerním slavnostním průvodem z návsi na vrch „U Petra“. Projev přednesl p. učitel Pechman z Krašovic. Slavnost byla ukončena státní hymnou.

5. května 1946 byl organizován mohutný dopolední průvod z „Pecalandy“ k pomníku padlých na návsi. Vpředu se státní vlajkou pochodovala mládež následovaná představiteli revolučního místního národního výboru.

Po projevu ředitele hornobřízské školy, zdejšího rodáka Rudolfa Zelenky, byla vztyčena státní vlajka a zahrána státní hymna. Odpoledne a večer patřily místnímu ochotnickému souboru, který sehrál divadelní hru „Praha je naše“.

9. květen 1946 byl zahájen slavnostním budíčkem. Hudba obcházela celou ves a hrála u každého stavení. Odpoledne byl uspořádán slavnostní koncert. Večer se konala taneční zábava v hostinci „U Kozů“.

26. května 1946. Na toto datum připadly první poválečné volby. Nejvyššího volebního zisku dosáhla v naší republice KSČ (40 % v českých zemích, 30 % na Slovensku).

U nás v Trnové dosáhly politické strany z 516 odevzdaných hlasů těchto zisků: KSČ 291 hlasů (t.j. 56%), strana sociálně demokratická 132 hlasů, Národně socialistická 69 a Lidová strana 21 hlasů. 3 lístky byly neplatné.

1. ledna 1947 byl vyhlášen Dvouletý plán hospodářské obnovy a výstavby republiky. Na jeho plnění se hornobřízské provozy, jako význačný dodavatel stavebního materiálu, výrazně podílely.

15. března 1947 nahradila nově zvolená 11 členná závodní rada první revoluční radu. Předsedou byl zvolen formař František Babor.

„Západočeské“ splnily plán prvního roku dvouletky na 115,7 %. Z rukou předsedy Ústřední rady odborů Antonína Zápotockého převzaly standartu „Úderník práce“ spolu s poukázkami na hodinky, punčochy, vlněné šaty, pláště pro ženy a jízdní kola.

31. března 1947 vláda vyhlásila pronikavé snížení cen životních potřeb, snížení daně ze mzdy a zvýšení přídavků na děti.

Zavedení tzv. vyrovnávací dávky soukromým výrobcům a obchodníkům, katastrofálně nízká úroda roku 1947, snížení přidělu potravin a chmurné vyhlídky na zásobování obyvatelstva spolu s působením soc. demokratického tisku proti akcím KSČ, proti brigádám, národním směnám, dobrovolnosti jakékoli práce pro republiku způsobovaly na Plzeňsku, baště sociální demokracie, politické napětí.

20. února 1948 napětí vrcholilo odchodem 12 ministrů z 26 členné Gottwaldovy vlády.

21. února 1948 se zaplnilo historické Staroměstské náměstí v Praze více než 100 tisíci pracujícími, kteří vyslechli z úst Klementa Gottwalda stanovisko ÚV KSČ k vládní krizi. Manifestace se zúčastnil rovněž Jan Šuchman, který byl delegátem sjezdu závodních rad svolaného do Sjezdového paláce na 22. února.

22. února 1948. Na tuto neděli byl svolán do sjezdového paláce v Praze sjezd závodních rad. Mezi 8.000 účastníky byli za hornobřízské závody vysláni Fr. Babor, V. Krofta a Antonín Kupka, z trnovských Jan Šuchman. Sjezd vyhlásil na úterý 25. února jednohodinovou generální stávkou.

23. února 1948 vznikají v závodech, v obcích, v úřadech a institucích akční výbory Národní fronty. Akční výbor pražského ústředí „Západočeských“ potrestal 9 zaměstnanců, kteří hlasovali proti rezoluci sjezdu závodních rad. Čtyři byli propuštěni a pět převedeno na manuální práci.

25. února 1948 oznámil K. Gottwald na Václavském náměstí za přítomnosti některých trnovských občanů demisi 12 ministrů a jmenování vlády Národní fronty.

Během generální stávky si zaměstnanci hornobřízských závodů vyslechli referát o průběhu sjezdu závodních rad a jednomyslně se postavili za přednesenou rezoluci. Na pražském ústředí „Západočeských“ se ze 107 hlasujících vyjádřilo 40 pro, 27 proti a 40 se zdrželo hlasování.

26. února 1948 byl v hornobřízských závodech 10 členný akční výbor NF. V něm byli zastoupeni odboráři, správa závodu, závodní rada, výrobní výbor, zástupci politických stran (KSČ, Sociální demokracie, Národní socialisté, Svaz protifašistických bojovníků, mládež a komise žen).

28. února 1948 byl akční výbor NF ustaven v Trnové. Předsedou se stal Jan Šuchman.

V dubnu 1948 byly z členů KSČ založeny lidové milice. Jejich prvním velitelem byl pověřen vedoucí modelárny František Bárta.

27. května 1948. Na tento den byla v obci svolána veřejná schůze, jejímž účelem bylo převzetí zámku Vísky do správy obce.

Schůzi zahájil a řídil předseda MNV Fr. Široký, který se zúčastnil předchozího osobního jednání na úřadě Národního pozemkového fondu v Praze, kde mu byly sděleny podmínky a způsob převzetí správy objektu.

Převzetí majetku obcí bylo schváleno všemi přítomnými. Zároveň byl odsouhlasen záměr využít zámku pro zřízení školy.

30. května 1948, konání voleb do Národního shromáždění.

Z podnětu KSČ předložilo návrh na tzv. jednotnou kandidátku Národní fronty. Pro ni hlasovalo v ČR 90 % voličů.

U nás v Trnové se k volbám dostavilo 528 z 561 zapsaných voličů. Pro jednotnou kandidátku bylo odevzdáno 450 hlasů (t.j. 85,2 % všech platných hlasů). Jako projev nesouhlasu s politickým vývojem v naší zemi bylo odevzdáno 64 bílých lístků a 14 prázdných obálek.

Z 33 nepřítomných voličů bylo 16 nemocných, 11 volilo jinde, 2 byli vymazáni z voličského seznamu a 4 měli pro neúčast ve volbách jiné důvody.

19. června 1948, sloučení místních organizací KSČ a Soc. demokratické strany

Z iniciativy svých ústředních výborů překročily obě stranické organizace v obci k sloučení, které připravil 6 členný slučovací výbor.

Po úvodním projevu předsedy ZO KSČ Josefa Beneše, ve kterém zdůraznil potřebu sloučení obou organizací, se ujal slova předseda soc. dem. strany Václav Dlouhý.

Vzpomněl založení soc. dem. strany v Trnové v roce 1908 a uvedl potřebu jednoty obou stran na principech marxismu-leninismu. Vyslovil přání, aby splynutí obou našich místních stranických organizací přineslo naší obci plody bohatého a šťastného života a abychom společnou cestou dospěli v brzké době k vytouženému cíli – socialismu.

9. října 1948 byly úkoly Dvouletého hospodářského plánu splněny.

Ladislav Čása, kronikář obce

únor 2018

Prameny:

Kronika obce Trnové II. díl, období 1945 - 89, str. 3 - 19

Rudolf Míšek – Božena Royová: „Jak šla léta Horní Břízou 1882 - 1972“, str. 139 - 165

vydaly ZKZ, n. p. Horní Bříza, Stráž, tiskařské závody, n. p. , Plzeň